

BERGAMA YÖRESİ HİDİRELLEZ GELENEKLERİNDE TOPLUM VE ÇEVRE BİLİNCİ* **The Environmental and Social Consciousness of the Hıdırellez Celebrations in Bergama Region of Turkey**

*Metin EKİCİ***

Özet

Türk kültüründe geleneksel olarak kutlanan önemli iki gün vardır. Bunlardan biri “Nevruz”, diğeri de “Hıdırellez” adıyla anılmaktadır. Her ne kadar bu iki gün farklı adlar almış ve birbirinden farklı tarihlerde kutlanıyorsa da, kültürel kökleri ve bugünlerde yapılanlar göz önüne alındığında ikisinin birbirine çok yakın ve hatta aynı olduğu iddia edilebilir. Bu makalenin amacı Hıdırellez gününün kaynağı ve tarihi gelişimi hakkında bilgi vermek, Bergama yöresinde yapılan kutlamaları tanıtmak ve Bergama yöresindeki kutlamaların ve uygulamaların toplumsal yapıyı sağlamlaştırma ve çevre bilinci oluşturmadaki işlevi üzerinde durmaktır.

Anahtar Kelimeler: Hıdırellez, Nevruz, halk kutlamaları, Bergama.

Abstract

There are two traditionally celebrated and important days in Turkish culture. One of them is known as “Nevruz”, and another one is known as “Hıdırellez”. Although these two days bear different names and celebrated on different months and days, when one looks closely at what have been done on both them are similar, even they are same. In other words, these two celebrated days have been originated from the same cultural roots, and therefore they have shared similar traditions. The aim of this paper is to provide information on the background and historical development of the “Hıdırellez” tradition in Turkish culture, and then provide information on the Hıdırellez celebrations in Bergama region of Turkey, and also evaluate the functions of those celebrations. It is my view that the celebrations in the region on Hıdırellez day have helped to form and shape the society on the one hand; on the other hand they have thought young generations about the importance of nature and other beings in our environment.

Key Words: Hıdırellez, Nevruz, folk celebrations, Bergama.

Türklerin çok eskiden beri önemli kabul ettikleri ve kutladıkları günler vardır. Bu tür günlerle ilgili uygulamalar eski dönemlerde toy, şenlik ve kutlama olarak adlandırılırken, İslam sonrasında ve genellikle de İslam dininden kaynaklanana bayram adı verilmiş ve daha sonraları ister dinî, ister millî olsun bütün kutlamalara bayram denmiştir.

Oldukça eski dönemlerden itibaren kutlanan günlerden biri “Nevruz” diğeri ise “Hıdırellez (Hızır-İlyas)” günüdür. Bu iki gün isim ve tarih itibarıyla farklı olmakla birlikte, mahiyet, yani bu günlerde yapılan uygulamalar bakımından tamamıyla aynıdır. Bu durum da göstermektedir ki, bu iki gün asılları bakımından aynı kaynaktan gelmektedir. İkisi de baharla birlikte başladığı kabul edilen yeni yılı ve de mevsimsel değişikliği karşılama düşüncesinden kaynaklanmıştır. Zaman ve bölgelere bağlı olarak isim ve tarihleri farklı olan bu iki gün, yine de içerik ve işlev bakımından benzer, hatta aynı kalmıştır. Bize göre Nevruz; göçebe ve hayvancı hayatın Türk kültürünün bir tezahürü olarak ortaya çıkarken, Hıdırellez ise içerik ve uygulama bakımından aynı kalmakla birlikte, yerleşik ve bitki kültürüne dayalı Türk kültür

* Bu makalenin ilk şekli “Osman Bayatlı Anısına Bergama Sempozyumu: 16 Nisan 2002, Bergama/ İzmir”de bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü.

hayatının bir tezahürü olarak ortaya çıkmış olmalı ve Nevruz'un daha sonraki bir şekli olarak kabul edilmelidir.

Bayramlar ve belli günlerde yapılan toplu kutlamalar, bir milletin birlik ve bütünlük içinde sevinip, kıvandıkları, sağlıklı ve mutlu olduklarını gösterdikleri günlerdir. Bu günlerin millî birlik ve bütünlüğü pekiştirmede, geliştirmede ve genç kuşaklara kavratmada önemli bir yeri ve işlevi vardır. Bu günler, bir taraftan bireylerin toplum içindeki görev ve sorumluluklarını ve de haklarını yeniden hatırlatma işlevi görürken, diğer taraftan da bireyin içinde yaşadığı çevreye, doğaya ve diğer varlıklara karşı olan sorumluluklarını hatırlaması bakımından da önemlidir.

Geleneksel olarak yapılan kutlamalarda ve bunlardan özellikle kökleri oldukça eski tarihlere uzananlarda, çoğunlukla neyin, neden kutlandığı tartışılmaz. Bir günün kutlanması yerleşmiş, benimsenmiş ve yıllardır, hatta yüz yıllardır aynı şekilde kutlanmaktadır. Günümüzde bu tür kutlamalara katılanlara neden şu veya bu uygulamayı yaptıklarını sorduğumuzda, çoğunlukla; “Eskiden böyle yapılmış, biz de atalarımızdan, dedelerimizden gördüğümüz, öğrendiğimiz üzere, böyle yapıyoruz” cevabını alırız. Peki bütün yapılanlar anlamsız mı? Bunları yapanlar anlamsız, gereksiz şeylerle mi uğraşıyorlar? Yoksa, bu uygulamalar artık anlamları tartışılmayacak kadar hayatımıza yerleşmiş, hayatımızın vazgeçilmez unsurları haline gelmiş “gelenekler” olduğu için mi bunları tartışmıyor ve sadece uyguluyoruz? Bu soruların cevabını aşağıda vereceğiz.

Bu makalenin amacı, eski bir Türk geleneği olan Hıdırellez'in anlam ve tarihi hakkında kısa bir bilgi vermek, Bergama yöresi Hıdırellez geleneklerinden, derlemelerimiz sırasında tespit ettiklerimizi tanıtmak ve tanıtılan bu geleneklerin hangi amaçlara yönelik olduğunu, daha doğrusu bu uygulamaların toplumsal birlik ve bütünlük ve de çevre bilinci oluşturmadaki işlev ve önemini vurgulamaktır. Bölgedeki Hıdırellez gelenekleri değerlendirilirken, Bergama ilçesine bağlı köylerde, 1987 yılında yaptığımız derleme çalışmalarında yaptığımız kayıt ve tuttuğumuz notlardan yararlanılacaktır.¹

Hıdırellez'in Anlamı

Hıdırellez; Hızır Nebi ve İlyas Peygamberle ilgili inanışlardan kaynaklanmaktadır. Hızır'ın bir nebi olduğu konusunda çeşitli kaynaklarda bilgi bulunduğu gibi, Hızır hakkında sadece Türkiye'de değil, bütün Türk boyları arasında pek çok inanma ve uygulama vardır. Hızır Nebi daha çok “Boz Atlı Hızır” şeklinde çeşitli anlatma ve uygulamalarda geçmekte ve daha çok “Atalar Kültü” ile ilgili olup, “Boz-atlı Yol Tengrisi” yani “yol iyisi” olarak kabul edilmektedir.² Hızır'ın bir yardımcı, zor zamanlarda yol gösterici ve kurtarıcı oluşu hakkında sayısız deyim ve söz mevcut olup, bunlardan halk arasında en yaygın olanı “Hızır gibi yetişmek” şeklindedir. İlyas Peygamber ise, daha çok su kültü veya suların sahibi olarak kabul edilip, benimsenmiştir.

Özellikle Batı Anadolu yöresinde kullanılan Türk halk takvimine göre, yıl ikiye ayrılmıştır. Buna göre, yaz mevsimi Hıdırellez'in kutlandığı gün olan 6 Mayıs'tan 8 Kasım'a kadar olan süreyi kapsar ve toplam 186 gündür. Bu dönem halk arasında “Hızır Günleri” olarak da adlandırılır. 8 Kasım'dan 6 Mayıs'a kadar olan günler ise kış mevsimidir ve toplam 179 günlük bu döneme de “Kasım günleri” adı verilir.³

Burada şunu açıklamakta yarar görüyorum. Türk kültüründe Nevruz, güneşin Koç Burcu'na girdiği gün olan 21 Mart gününde yapılan “Yeni Yıl” kutlamasıdır. Hıdırellez ise, eski Türklerin hava, su, ateş ve toprak hakkındaki inanmalarının, İslam sonrasında benimsedikleriyle birleştirilmiş yeni bir kutlama günü ve “Yaz Mevsimi”nin başlangıcıyla ilgili kutlamalardır. Hıdırellez, yılbaşı kutlaması değildir. Fakat, Hıdırellez kutlamaları içindeki esaslı oluşturan unsurlar, Nevruz kutlamalarının esasını oluşturan unsurlarla aynıdır.

¹ “Ege Bölgesi Yazılı ve Sözlü Kültür Ürünlerinin Derleme Projesi” Hocam Prof. Dr. Fikret Türkmen tarafından hazırlanmış ve araştırma görevlisi olduğum o yıllarda bu projede araştırmacı olarak çalışmışım. Halen proje verileri E.Ü. Edebiyat Fakültesi, TDE.'de bulunmaktadır.

² Abdülhaluk Çay, *Hıdırellez “Kültür-Bahar Bayramı”*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1997, s. 19.

³ Abdülhaluk Çay, age., s. 19.

Halk inancına göre, darda kalanlara yardım eden ve havayı etkileyen Hızır Nebi ile, suları emri altına aldığına inanılan İlyas Peygamber her yıl 6 Mayıs günü bir araya gelirler ve o gün, dileği olanların dileklerini gerçekleştirirler. Bu iki ulu kişinin sulak ve yeşillik yerlerde bir araya geldiğine inanıldığı için, Hıdırellez kutlamaları kırlarda yapılmaktadır.

Bu noktada kısaca Türk kültüründe “atalar”, “ateş” ve “su” kültlerinden bahsetmek gerekmektedir. Türkler; Hunlar ve Göktürkler döneminden itibaren ölmüş atalarının ruhlarına yılın belli günlerinde kurban sunma ve atalarını anmayı bir gelenek haline getirmişlerdir. Göktürklerin “Atalar Mağarası” olarak bilinen yerde kurban sundukları tarihçiler tarafından tespit edilmiştir. Ataların ruhlarının gelip, özellikle aile ocağından girerek çocuklarını izlediklerine inanılır. Ölmüş atalara duyulan saygı, Türklerin farklı inançlarının oluşmasına yol açmıştır. Bunlardan biri de türbe ve yatırırlarla ilgilidir. Aynı şekilde, hemen pek çok şehirde bulunan “Hıdırlık” yeri de, bu inanç veya kültürün İslamiyet’in kabulü sonrasında yerleşmiş yeni şeklidir.⁴

Türklerde ateş de kutsal kabul edilen unsurlardandır. Eski Türk inançlarına göre ateş; Tanrı Ülgen tarafından insanlara hediye edilmiştir. Ateşin, yer yüzündeki temsilcisinin güneş olduğuna da inanılır. Eski Türklerde ateşin, kötülük ve hastalıkları yok ettiğine inanılır. Hastalık durumunda tütsü yakılması, kurşun dökülmesi ve ateş üzerinden atlama hep bu inanca dayanmaktadır.

Türklerde kutsal kabul edilen unsurlardan biri de sudur. Türk inancına göre her pınar veya gölün, ırmakların ve ağaçların bir “iyesi”, sahibi vardır. Eski Türk kültüründe oluşturulan su ile ilgili sayısız inanç ve uygulama, günümüz Türk boyları arasında da devam etmektedir. Hıdırellez günü yapılan kutlamaların bir su kenarında yapılması, bir pınardan getirilen suyun içilmesi, bu su ile el ve yüzün yıkanması işte bu eski inançtan kaynaklanmaktadır. Genel olarak Hıdırellez günü yapılan uygulamalar “Hızır Nebi” ve “İlyas Peygamber” etrafında oluşturulan dini düşünceler yanında, eski Türk kültüründe bulunan atalar, ateş ve su kültürüne olan saygıdan kaynaklanmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra Bergama yöresindeki Hıdırellez kutlamalarını değerlendirmeye geçelim. Bergama yöresinde 1987 yılının Şubat-Haziran döneminde “Ege Bölgesi Yazılı ve Sözlü Kültür Ürünlerini Derleme Projesi” çerçevesinde araştırmalar yapmıştık. Bu çerçevede Bergama ilçesine bağlı, yaklaşık 50 köyde halk bilgisi ürünlerini derlemiş ve teyp kasetlere kaydetmiştik. Bunlardan halk edebiyatı ve halk uygulamaları hakkındaki bilgilerden oluşan metinler 971 sayfalık bir proje metni olarak E.Ü. Rektörlüğü ve Kültür Bakanlığı’na sunulmuştur.

Bu derleme çalışmaları sırasında çeşitli köylerden tespit ettiğimiz ve hatta bir köyde bizzat katıldığımız kutlama ve uygulamalardan biri de Bergama yöresi Hıdırellez kutlamaları olmuştur. Batı Anadolu’nun diğer pek çok yöresinde olduğu gibi, Bergama köylerinde de Hıdırellez kutlamaları 6 Mayıs günü yapılmaktadır. Derleme yaptığımız 1987 yılında 6 Mayıs, Ramazan Ayı’na rastladığı için, kutlamalar birkaç gün öne alınıp 2 Mayıs günü yapılmıştı. Bizim de bizzat katıldığımız Örenli ve Seklik köylüleri tarafından yapılan kutlamalardaki gözlemlerimiz ve bu iki köy halkı ile yaptığımız görüşmeler sırasında elde ettiğimiz bilgileri burada paylaşmak ve değerlendirmek istiyorum.

Yöre halkının çoğunluğu Hıdırellez’i niçin kutladıkları ve Hıdırellez’in anlamını bilip, bilmediklerini sorduğumuzda, genellikle kutlamaların eskiye dayandığını, eskiden beri, yani atalardan, dedelerden öğrenilen şekilde devam ettirdikleri cevabını verdiler. Sadece yaşlı birkaç kişi, bu günün bir anlamı olduğunu, her sene 6 Mayıs’ta Hızır ve İlyas’ın bir su başında bir araya geldiklerini ve bu günde dileklerin kabul olduğunu, bugünde fakir ve kimsesizlere yardımda bulunanların Allah tarafından mükafatlandırılacağını ve bu sebeple de kendilerinin toplanıp, hayır ve yardım yaptıklarını açıklamıştır. Bizim de katıldığımız Seklik ve Örenli köylüleri tarafından yapılan Hıdırellez kutlamaları ve bugünde yapılan uygulamalar şu şekildedir:

Seklik ve Örenli köylüleri Hıdırellez’den birkaç gün önce, bir heyet oluşturmakta ve bu heyetteki kişiler bütün evleri dolaşıp, Hıdırellez günü yapılacak yemekler için yardım toplamaktadır. Ancak

⁴ Abdülhaluk Çay, age., s. 20.

Hıdırellez akşamı olan 5 Mayıs akşamı evlerden dışarıya yağ, tuz, süt gibi temel gıda maddeleri verilmemektedir. Bu maddeler verilirse evin uğur ve bereketinin kaybolacağına inanılmaktadır. Gidilen her evden genellikle bulgur, yağ, şeker gibi maddeler toplanmakta; varlıklı aileler ise, bir veya birkaç koyun-keçi bağışlamakta, bazı aileler sadece para vererek katkıda bulunurlarken, diğer bazıları ise yapılacak yemeği pişirmek için kullanılacak odun, kap, kaçak, kazan vb. temin etmektedirler.

Bizim katıldığımız 1987 yılı Hıdırellez kutlamasında yaklaşık 15-20 tane oğlak ve kuzu kesilmiş, üç kazan pilav ve iki kazan tatlı yapılmıştır. Köylülerin bize verdiği bilgiye göre, bazı yıllar kesilen hayvan sayısı yüzü aşmaktadır.

Bölgede Hıdırellez günü için yapılan üç temel yemek vardır: Kesilen hayvanların etlerinden yapılan “Et Yemeği (Kavurma)”, toplanan bulgur ve yağdan yapılan “Bulgur Pilavı” ve de “Höşmerim” adı verilen peynir tatlısı.

Yemeklerin bir kısmı, yani tatlı ve pilav köyde hazırlanırken, et yemeği ise, köylülerin Hıdırellez için çıktıkları “Gökkuyu” adı verilen mesire yerinde pişirilmektedir. Gökkuyu mevkiinde yüzlerce meşe ağacı ve bir kuyu ile kuyu yanında geniş bir havuz ve havuzun yanında da yaşlı bir çınar ağacı vardır.

Bize söylendiğine göre; meşe ağaçları aileler arasında paylaşılmış durumdadır. Her aile kendi sofrasını kendi ağacının altına kurar ve orada yemeğini yer. Su ise, herkes tarafından Gökkuyu’dan alınır. Yemekler, kuyuya yakın bir yerde pişirilir ve oradan herkese dağıtılır. Yemek öncesi ve sonrasında grup eğlenceleri yapılmaktadır.

Gökkuyu mevkiinde en dikkat çekici uygulama ise, “Salıncağa Binme” ve “Salıncak Sallama”dır. Geleneğe göre; köyün kızları belli bir sıra ile çınar ağacına kurulan salıncağa oturur ve ilk önce arkadaşları, daha sonra da salıncağa binen kıza ilgi duyan bir delikanlı tarafından sallanır. Sözlü ve nişanlı olan kızlar ise, sadece “Yavuklu” adı verilen sözlüsü veya nişanlısı tarafından sallanır.

Kızlar kendi aralarında salıncak sallarken, eğer salıncağa oturan kızın ilgilendiği bir delikanlı varsa onun adını söyletmeye çalışırlar. Kızlar salıncağı çok yükseğe çıkacak şekilde sallarlar ve bu sırada;

“Aşiralım uçuralım,
Aşiralım uçuralım,
Yavuklusunu söylemezse,
Üzerinden aşiralım.”

şeklinde bir tekerleme söylerler. Salıncaktaki kız, yerdeki arkadaşlarına yavuklusunun adını söyleyene kadar veya söyleyeceğine söz verene kadar onu indirmezler.

Köylülerin eğlenceleri akşama kadar devam eder ve güneş batarken, kutlamaya katılanlar evlerine dönerler.

Bölgedeki bazı köylerde ise, köy dışına çıkmak yerine, köy meydanında toplanıp, yapılan yemekleri orada yemek söz konusudur. Örneğin, Tırmanlar ve İsmaili köylerindeki uygulamalar bu türdendir. Bu iki köyde daha eski dönemlerde kırlara gidildiği, orada “Deynek Oyunu” (Cirit’in bölgedeki adı) oynandığı ve güreş yapıldığı köylüler tarafından bize anlatılmıştır.

Demircidere köyünde de “Hıdırellez’e Gitmek” şeklindeki yerel deyim; bu günde kırlara, mesire yerlerine gidildiğini ve yeşillik ve sulak bir yerde Hıdırellez kutlaması yapıldığını ifade etmektedir. Yapılan kutlamalar ise, Seklik ve Örenli köylerindeki kutlamalara benzerdir. Ancak, Demircidere köylüleri 6 Mayıs yerine, kutlamaları 7 Mayıs günü yaptıklarını söylediler. Demircidere köylüleri çamlık bir yere gidip, orada kuzu kesip, pilav ve tatlı yediklerini, çeşitli halk oyunları oynadıklarını anlattılar. Bu köyde dikkat çeken uygulamalardan birisi ise, Hıdırellez günü eski kıyafetlerin giyilmesidir.

Muratlar köyündeki uygulamalar da esas olarak benzerdir. Muratlar köyünün erkekleri koyun, kuzu toplayıp keser ve kadınlar da hazırladıkları diğer yemeklerle buna katkıda bulunur ve bütün köy halkı mesire yerine gidip, yer, içer eğlenirler. Salıncak kurup sallanma ve birlikte eğlenme bu köyde de mevcuttur. Terzihaliller ve Yukarı Cuma köylerindeki kutlamalar da benzer şekilde cereyan etmektedir.

Bergama yöresindeki Hıdırellez kutlamalarında dikkat çekici olan ateşle ilgili uygulamaların yaygın olmayışıdır. Bir diğer husus ise, çeşitli bölgelerde gördüğümüz “Bahtiyar Açma”, “Mantıvar” “Martıval” ve “Gül Bahtiyarı” gibi adlarla anılan, genellikle kadınlar arasında düzenlenen geleneğin yörede bulunmayışıdır. Bu gelenekte, kadınların önceden hazırlanmış bir çömlek veya toprak kap içine gül doldurmaları, daha sonra bu kabın içine genç kızların küpe, yüzük vb. gibi bir eşyalarını koymaları ve sonra da “manici” bir kadının gelip, kendisinin veyahut da henüz ergenlik çağına ulaşmamış bir çocuğun, kabın içine elini sokup bir yüzük veya küpeyi çıkarması ve bu esnada o eşyanın sahibinin şansı kabul edilen bir maninin söylenmesi söz konusudur.

Yapmış olduğumuz alan araştırmaları sırasında, yukarıda sözünü ettiğimiz ateşten atlama ve gül bahtiyarı geleneklerinin uygulanışına rastlayamadık. Ancak yapılan diğer uygulamalar tamamen Yörük-Türk inancı ve uygulamaları çerçevesindedir.

Bergama yöresi halkının çoğunluğu Yörük Türkleridir. Yörenin özellikle Yund Dağı ve Kozak bölgelerinde temel geçim kaynağı hayvancılıktır. Son yıllarda hayvancılıkla birlikte, ekili tarım da bölgede büyük bir gelişme göstermişse de, hayvancılık bu iki bölgede yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Yukarıda çeşitli köylerde yapılan Hıdırellez kutlamaları ve bu kutlamalardaki başlıca uygulamaları aktarmıştık. Şimdi bu kutlama ve uygulamaların toplumsallık ve çevre bilinci ile olan ilgisi hakkında değerlendirme yapalım.

Bergama yöresinde Hıdırellez kutlamalarının temeli, İslam öncesi inançlara dayanan “Atalar”, “Su” ve “Hava” kültlerine dayanmaktadır. Türklerin en eski dönemlerde yaptıkları kutlamalarda olduğu gibi, Yörük Türkü olan bölge halkının, Hıdırellez kutlamalarında kurban kesme alışkanlıkları farklı bir şekilde de olsa devam etmektedir.

Hıdırellez kutlamaları için toplanan hayvanlar kesilmekte, yapılan et yemeği birlikte yenmektedir. İslamî dönemde kurban kesmenin Allah için olduğu kabul edilmiş, kesilen hayvan da kurban niyetine kesilmese bile, hazırlanan et yemeğinin birlikte yenmesi bir tür hayır yapma ve bu sayede Tanrı ile yakınlık sağlama amacına yöneliktir. Bu yemeğin bütün köy halkıyla birlikte yenmesi, böylesine kutlu ve uğurlu sayılan bir günde köy halkını birbirine yakınlaştırmakta ve böylece toplumsal birlik ve bütünlük sağlamlaştırılıp, pekiştirilmektedir.

Yapılan diğer yemekler de aynı toplumsal amaçlara yöneliktir. Herkesin pişirilen pilava bulgur, yağ veya tuz olarak katkıda bulunması, sınıf ayrımı gözetmeden bir toplum oluşturma anlamında önemlidir. Aynı zamanda herkes yapılan yemeklerden yiyerek, aynı toplumun üyesi, bireyi olmanın mutluluğunu tatmaktadır.

Bergama yöresinde de, diğer yörelerde olduğu gibi, bir su kenarına, bir kuyu veya pınar başına gidip, Hıdırellez’i orada kutlama söz konusudur. Bu da kutsal kabul edilen, ağaç ve su kültürleriyle ilgilidir. İlyas Peygamber ve Hızır Nebi’nin böyle bir yerde bir araya geleceği inancı Türklerin yaşadıkları her yerde olduğu gibi, Bergama yöresinde de kutlamalara İslamî bir çerçeve kazandırmıştır. Ancak, burada asıl olan özellik ise, çevre bilincidir. Doğa ile, tabiat ana ile sağlık ve mutluluk içinde bütünleşme ve doğadan beklentilerin gerçekleşmesi için, yani otların çok, mahsulün bereketli, mevsimin yağışlı geçmesi için yapılan su ile ilgili uygulamalar, kökleri en eski Türk inançlarında mevcut olan uygulamalardır. Bergamalılar çevre konusundaki bilinçlerini sadece Hıdırellez’de değil, daha farklı zamanlarda da göstermişlerdir. Bütün Türk boyları gibi, Bergamalıların çevre konusundaki hassasiyetleri sadece bölgedeki bir madenle canlanmamış, her sene Hıdırellez’de tasvir edilen çevre bilinci, farklı bir durumda kendini göstermiştir.

Bergama yöresinde yaygın olarak yapılan uygulamalardan biri de “Salıncakta Sallanma”dır. Yörede daha çok genç kızlar arasında yaygın olan ve aynı zamanda gençlerin birbirlerine duydukları ilgiyi göstermelerinde de bir işlevi olan bu uygulama, ateşten atlama uygulamasının farklı bir şeklidir. Her ne kadar bölgede böylesi bir anlam yüklemesi yapılmamışsa da, bize göre, salıncakta sallanma bir tür

ruh ve beden arıtma eyleminin şamanlık döneminden kalan izlerini sembolize etmektedir. Bölgedeki mevcut uygulama zaten kendisi bir işleve sahip olduğu için ayrıca bir açıklama gerektirmemektedir.

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür: Halkın büyük bir kısmını Yörüklerin oluşturduğu ve temelde hayvancılık ve ekip-biçme tarımının ekonomik hayatlarında hakim olduğu Bergama halkı, Hıdırellez'i geleneksel bir Türk bayramı olarak kutlamaktadır. Yapılan kutlamaların temelinde eski Türk inanç ve uygulamaları bulunmakta olup, bu eski inanç unsurları İslamî inançlarla çatışmayan bir nitelik kazanarak yüzyıllardır sürdürülmektedir. Hıdırellez kutlamalarının Bergama yöresindeki işlevleri ise, toplumsal bilinci ve çevre bilincini pekiştirmeye ve geliştirmeye yöneliktir. Bu kutlamalar, bölge ticarî kesimleri tarafından desteklenmeli ve bu günde yapılan eğlence ve diğer uygulamalara daha yeni boyutlar kazandırılmalıdır.

KAYNAKLAR:

- 📖 Çay, Abdülhaluk. Hıdırellez "Kültür-Bahar Bayramı". Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1997.
- 📖 Noyan, Bedri. "Hidrellez." Ege Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi III (1984), ss. 129-140.